

IZOBRAŽEVANJE NA SLOVENSKIH UNIVERZAH ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE MED EPIDEMIJO

Raziskava v mreži SUTŽO

1. UVOD

Živimo v času hitrih in nenadnih sprememb. Velika in predvsem popolnoma nepričakovana sprememba se je za mrežo SUTŽO zgodila s pandemijo in zaprtjem države v marcu 2020. Univerze za tretje življenjsko obdobje (v nadaljevanju: UTŽO) so se srečale s prekinitvijo izobraževalnih srečanj v živo in bile soočene s prehodom izobraževanja na splet. To je dodobra pretreslo večletno tradicijo izobraževanja starejših ob medsebojnem druženju in stikih v živo.

V raziskavi nas je zanimalo, kako so se UTŽO soočale z novo situacijo in katere mehanizme so uporabile za premagovanje izzivov ob prehodu na spletno obliko izobraževanja.

Raziskava je bila izvedena februarja in marca leta 2022. Vsem UTŽO po Sloveniji smo poslali vprašalnik, s katerim smo želeli čim bolj jasno in natančno ugotoviti stanje na posamezni UTŽO. Za presek smo vzeli stanje februarja 2022 in na podlagi tega izdelali analizo. Vprašalnik je bil poslan na 56 slovenskih univerz za tretje življenjsko obdobje. Zgolj dveh vprašalnikov nismo prejeli izpolnjenih, saj je ena UTŽO prenehala z delovanjem, druga pa je šele nastala in želenih podatkov še ni imela na razpolago.

2. REZULTATI RAZISKAVE

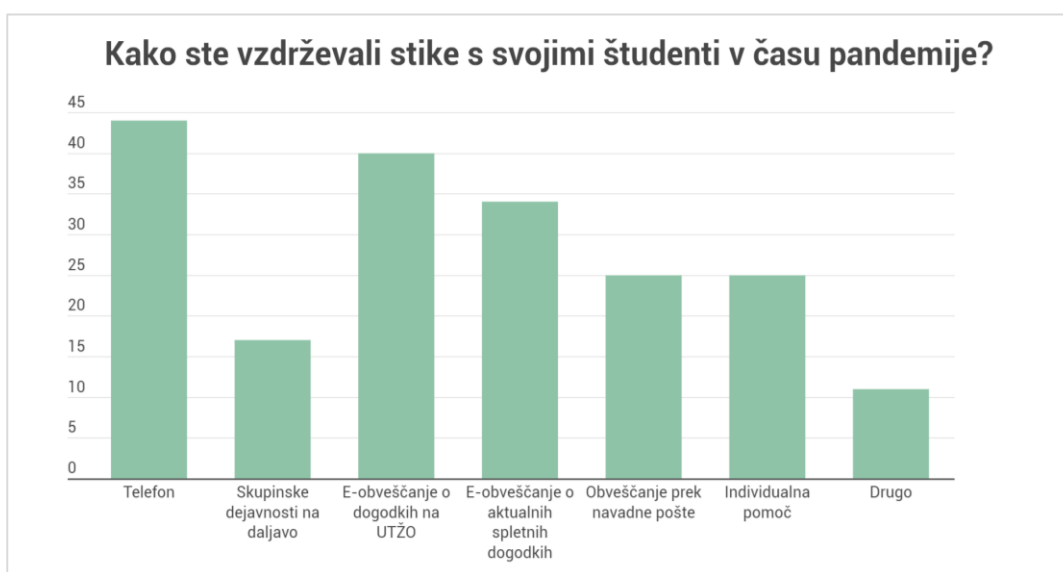
Trenutno je v Sloveniji aktivnih 55 UTŽO, na katerih se izobražuje 7.936 starejših študentov v 584 študijskih skupinah. Na vseh slovenskih UTŽO deluje 560 mentorjev.

V primerjavi s študijskim letom 2018/19 (pred pandemijo), ko je bilo aktivnih 12.164 študentov UTŽO, je članstvo v povprečju upadlo za 38 %.

2.1 VZDRŽEVANJE STIKOV UNIVERZ ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE S SVOJIMI MENTORJI, ANIMATORJI IN ŠTUDENTI V ČASU EPIDEMIJE

Večina UTŽO je svoje člane obveščala predvsem po telefonu in elektronski pošti, tako o aktualnih dogodkih na UTŽO kot o aktualnih spletnih dogodkih v njihovem širšem okolju. Nekoliko manj stikov je potekalo po navadni pošti, z nudenjem individualne pomoči in prek skupinskih dejavnosti, ki so potekale na daljavo.

Med drugimi možnostmi obveščanja so UTŽO navajale: obveščanje preko SMS, z izdajo lastnega časopisa in prek lokalnih medijev (Slika 1).

Slika 1

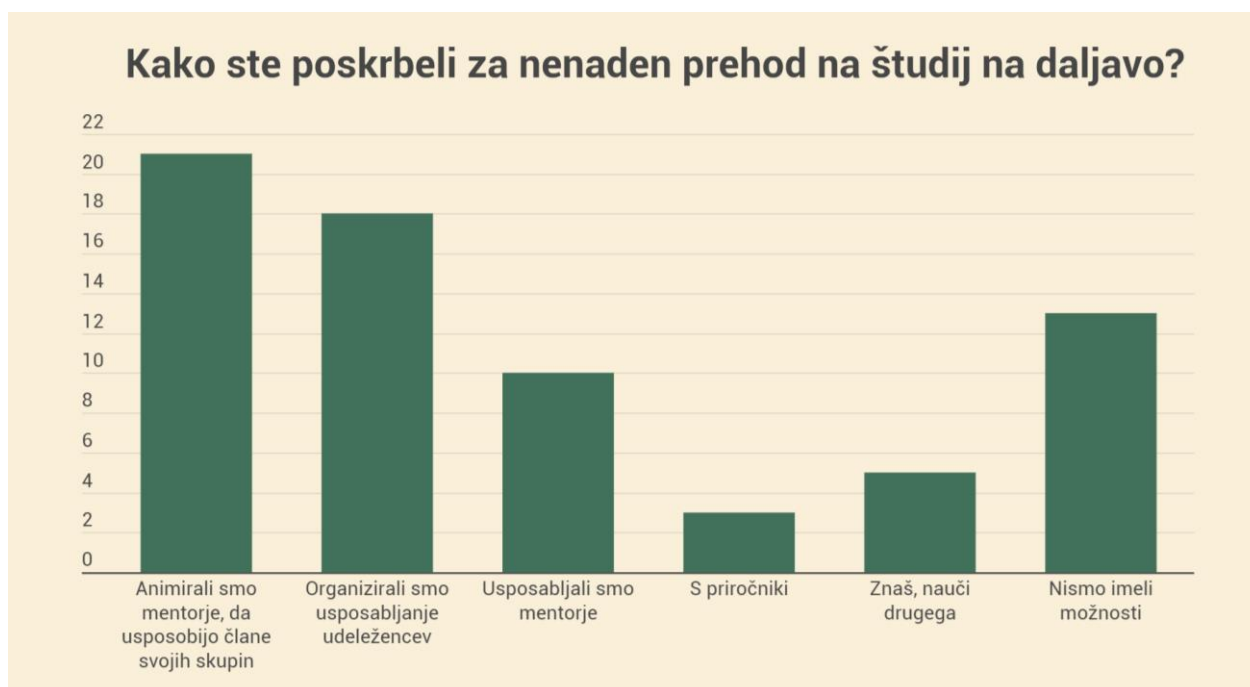
Zelo enotne odgovore smo dobili na vprašanje o vzdrževanju stikov z mentorji in animatorji. V odgovorih so UTŽO večinoma izbrale več načinov vzdrževanja stikov: od stikov po telefonu, e-pošti in z SMS obveščanjem. Stiki so bili potrebni predvsem za nudenje tehnične podpore mentorjem, ki niso bili večji izobraževanja na daljavo. UTŽO so spodbujale mentorje in animatorje, da se povežejo z ostalimi člani skupine in jih spodbudijo k vključitvi v izobraževanje na daljavo. Sodelavci UTŽO so se vključili v izobraževalna srečanja na daljavo, da so lahko preverili potrebe mentorjev po tehnični podpori in hkrati prišli v stik tako z mentorji kot z udeleženci (Slika 2).

Slika 2

2.2 KAKO SO UTŽO POSKRBELE ZA PREHOD NA ŠTUDIJ NA DALJAVO

Kako ste na svoji UTŽO poskrbeli za nenaden prehod na študij na daljavo? To je bilo vprašanje, ki nam je dalo spodbudno sliko o prizadevanjih UTŽO za svoje člane. Na več UTŽO so animirali mentorje, ki obvladajo računalništvo, da spodbudijo in usposobijo študente svoje skupine za izobraževanje na daljavo. V okviru svojih zmožnostih so UTŽO načrtno usposabljal mentorje in udeležence, ki še niso bili vešč uporabe orodij za izobraževanje na daljavo. Na treh UTŽO so mentorji za računalništvo napisali priročnik za uporabo orodij za izobraževanje na daljavo, ki so ga delili med mentorje in študente UTŽO. Pet UTŽO je prek gibanja "Znaš, nauči drugega" pospešilo individualno pridobivanje računalniškega znanja med študenti. 13 UTŽO žal ni imelo možnosti za usposabljanje za študij na daljavo (Slika 3).

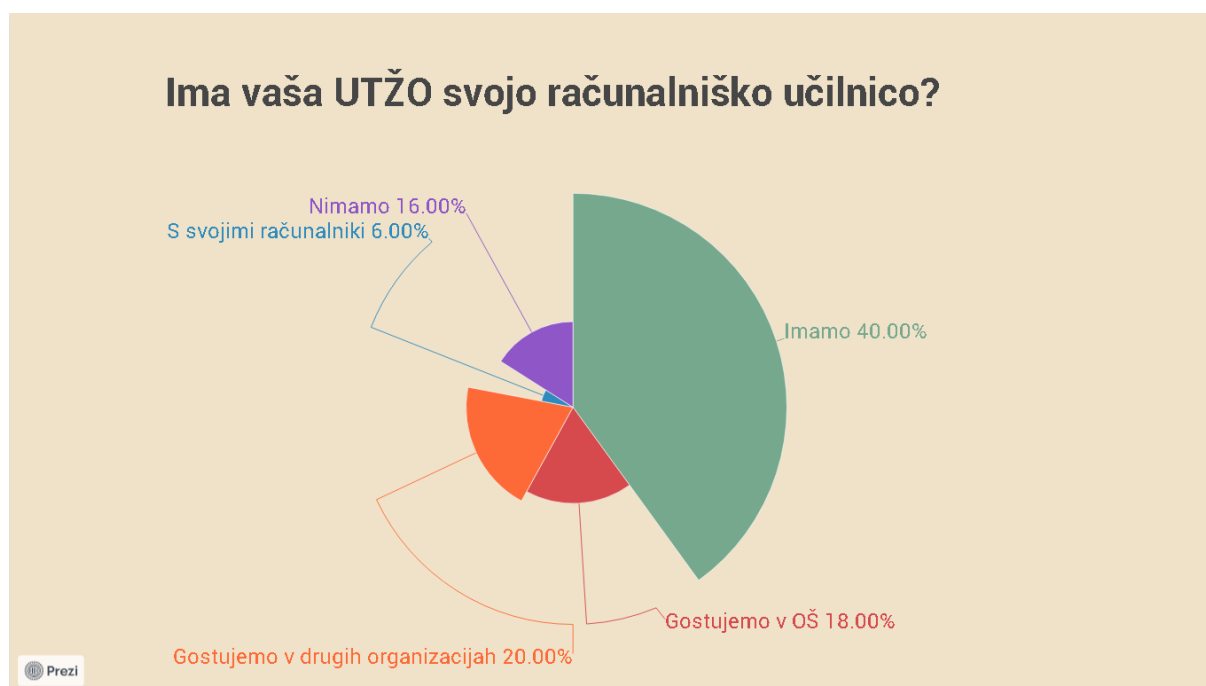
Slika 3

2.3 RAČUNALNIŠKO IZOBRAŽEVANJE IN PISMENOST

Znanje računalništva potrebujemo v vsakdanjem življenju, med drugim tudi za študij na daljavo. Prosili smo vodje UTŽO, da podajo približno oceno, koliko študentov njihove UTŽO je računalniško pismenih. Povprečno oceno 53 % je potrebno obravnavati z zadržkom, saj je to le približna, subjektivna ocena. Izpolnjevalci vprašalnika na UTŽO, kjer je potekalo več izobraževanja na daljavo, so podali višjo oceno računalniške pismenosti študentov kot izpolnjevalci tistih UTŽO, kjer niso prešli na spletni način izobraževanja.

Na 70 % vseh UTŽO potekajo študijski krožki za računalniško izobraževanje. Razen ljubljanske UTŽO, ki je največja in ima več kot 15 računalniških skupin, so vse ostale UTŽO, ki imajo računalniško izobraževanje, označile, da imajo od 1 do 4 računalniške skupine.

Zanimalo nas je, če imajo UTŽO svoje učilnice za računalniško izobraževanje. 40 % UTŽO ima svoje računalniške učilnice. 20 % jih gostuje v računalniških učilnicah v raznih organizacijah v svojem kraju. 18 % jih gostuje v osnovnih šolah (s prekinitvami, vezanimi na epidemiološke ukrepe). 6 % jih izvaja računalniško izobraževanje v navadnih učilnicah brez tehnične opreme, kamor udeleženci prinesejo svoje prenosne računalnike, pametne telefone oziroma tablice (Slika 4).

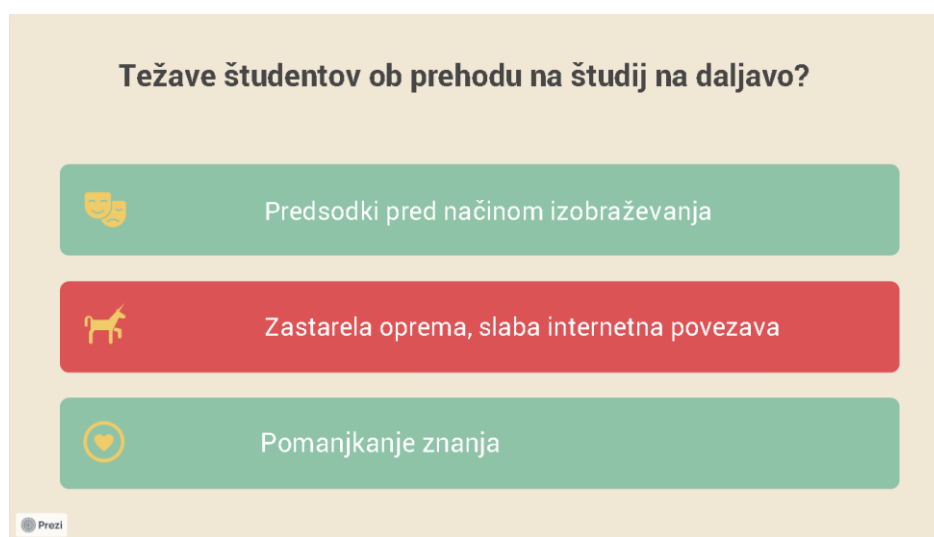

Slika 4

2.4 IZZIVI OB PREHODU NA IZOBRAŽEVANJE NA DALJAVO

Ob prehodu na izobraževanje na daljavo so se UTŽO soočale z dokaj sorodnimi izzivi. V vprašalniku smo jih povprašali o najbolj pogostih težavah študentov ob prehodu na spletno izobraževanje in o najpogostejših težavah organizatorjev izobraževanja na UTŽO.

Pri orisu težav študentov UTŽO ob prehodu na izobraževanje na daljavo so bili odgovori zelo enotni. Predvsem so bili poudarjeni predsodki študentov do novega načina izobraževanja in premalo znanja za izobraževanje na daljavo. V nekaterih predelih države so se soočali s slabšo infrastrukturo: slabo internetno povezavo, večkrat je bila omenjena tudi zastarela oprema udeležencev (Slika 5).

Slika 5

Na vprašanje o težavah organizatorja izobraževanja pri prehodu na izobraževanje na daljavo se je nabral pester nabor odgovorov. Naj izpostavimo le nekatere, ki pa prikažejo stanje na veliki večini UTŽO:

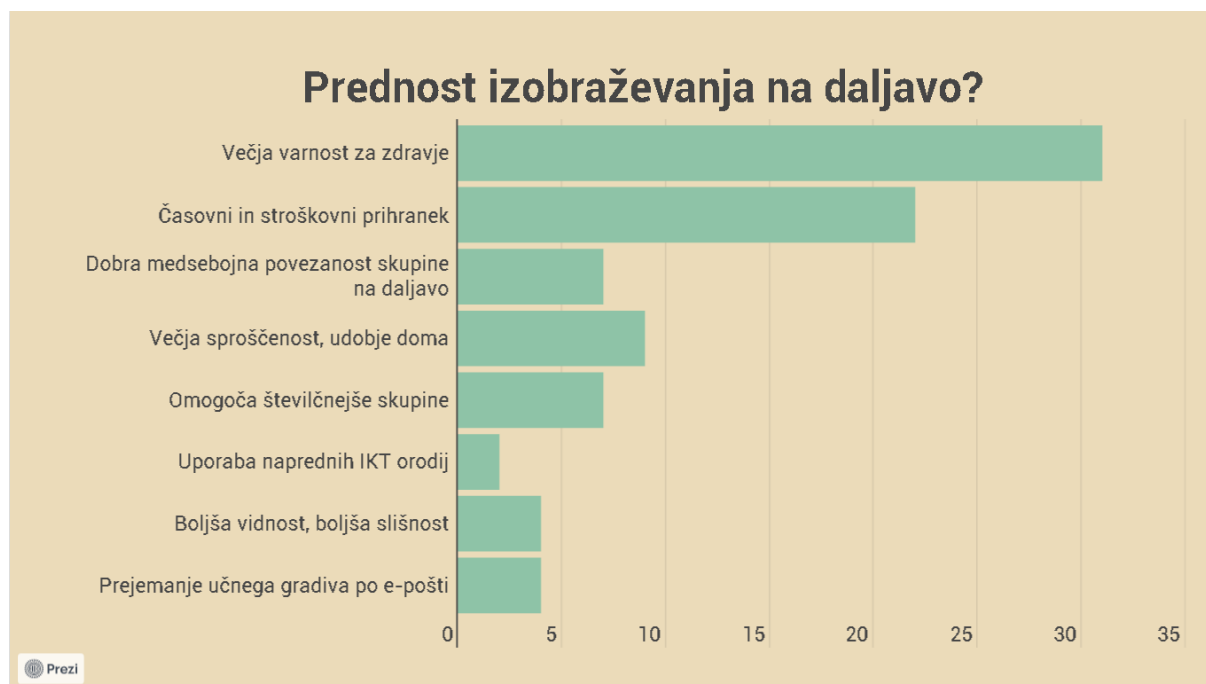
- "Težava motivirati študente, da se vključijo v izobraževanje na daljavo."
- "Pomanjkljivo znanje organizatorja izobraževanja."
- "Odpor mentorjev do izobraževanja na daljavo in posledično članov študijskih skupin."
- "Tisti, ki so prenehali, se niso več vključili v izobraževanje. Izgubili so motivacijo za izobraževanje in druženje."
- "Udeleženci se ne želijo izpostavljati pred kamero ali mikrofonom, preveč dvomijo v svoje sposobnosti uporabe spletnih orodij."
- "Premalo znanja za nudenje tehnične pomoči udeležencem izobraževanja."
- "Največja težava je bila prepričati člane, da vsaj poskusijo s spletnim načinom izobraževanja."
- "Pomanjkanje finančnih sredstev za tehnično opremo za izvajanje izobraževanja na daljavo (računalniki, zakup Zoom licenc, zakup prostora v oblaku itd.)."
- "Zaradi nepričakovane situacije je zmanjkalo časa za načrtovanje in usposabljanje."
- "Utrujenost udeležencev od vseh digitalnih vsebin."
- "V večini smo »izgubili« najstarejše člane in to je pustilo grenak priokus."

2.5 PREDNOSTI IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO

Nekateri študenti UTŽO so dali prednost izobraževanju na daljavo pred izobraževanjem v živo. Le-to so utemeljili z večjo varnostjo za zdravje in s tem manj možnosti za prenos okužb. Ta odgovor je izbrala večina UTŽO, ki izvaja izobraževanje na daljavo (31 UTŽO). Drugi največkrat podan odgovor je časovni prihranek za prihod na izobraževalna srečanja (22 UTŽO).

Ostali odgovori o prednostih izobraževanja so podani manjkrajt in si sledijo v naslednjem zaporedju:

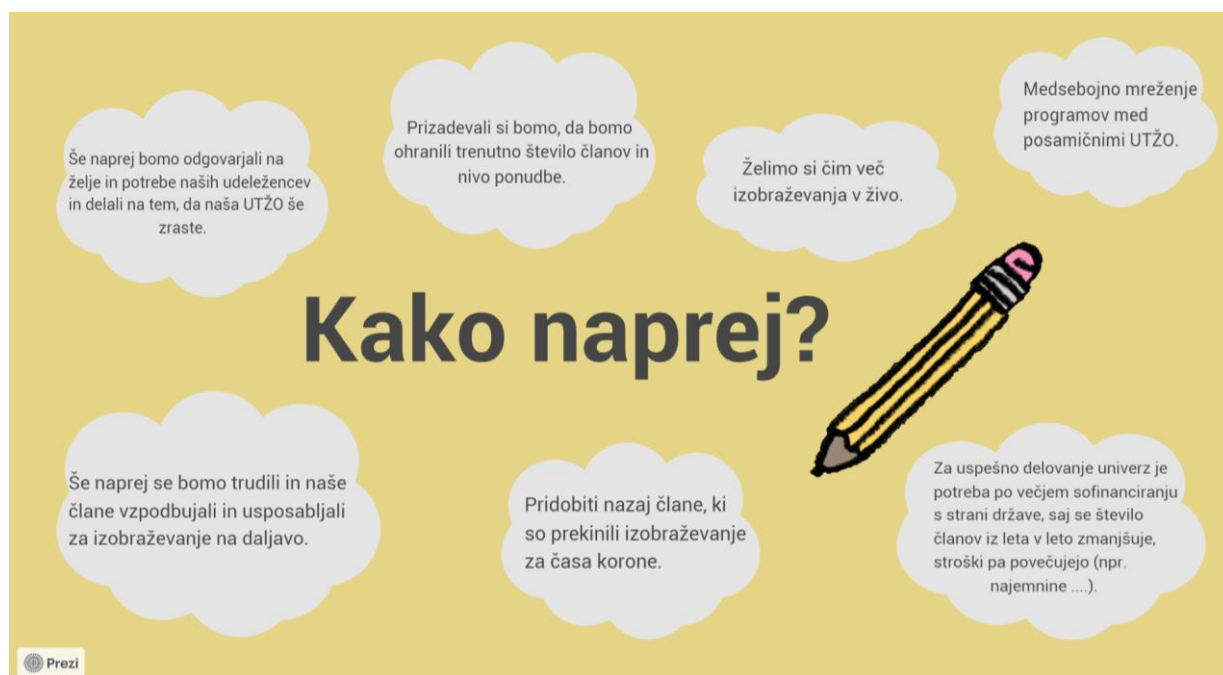
- "Študij na daljavo je bolj sproščen, poteka v varnem udobju doma." (9 UTŽO)
- "V skupini na daljavo nas je lahko več, v predavalnici smo številčno omejeni, predvsem zaradi epidemioloških ukrepov." (7 UTŽO)
- "Tudi na daljavo smo med seboj dobro povezana skupina." (7 UTŽO)
- "Boljša vidnost slikovnega gradiva, boljša slišnost na svojem računalniku, zato tudi bolje razumemo učno snov." (4 UTŽO)
- "Ni potrebno delati zapiskov, saj pošilja mentor učno gradivo po e-pošti." (4 UTŽO)
- "Mentor ima za svoje mentorsko delo na daljavo na razpolago več naprednih IKT orodij, ki jih omogoča računalnik (v primeru, da v predavalnici ni na voljo računalnika)." (2 UTŽO)

Slika 6

KAKO NAPREJ?

V zadnjih letih se je bolj kot kdajkoli prej potrdil znani rek, da so »spremembe edina stalnica v življenju«. UTŽO so se morale hitro prilagoditi negotovim razmeram in pri tem pokazale izjemna prizadevanja za nadaljevanje izobraževanja starejših. V izjavah posameznih UTŽO lahko začutimo, da si želijo svoje delovanje izboljšati, pridobiti nazaj v izobraževanje nekdanje člane in pritegniti nove ter omogočati čim bolj kakovostne vsebine (Slika 7).

Slika 7

Veliko truda je že vložena in veliko ga bo še potrebno vložiti v računalniško opismenjevanje tako članov študijskih skupin kot mentorjev. Izkazalo se je, da se v primeru, ko mentor ni bil zainteresiran za izobraževanje na daljavo, tudi člani študijske skupine niso odločili za tovrstno izobraževanje. Ob vračanju študijskih skupin nazaj v predavalnice ne smemo zanemariti možnosti za hkratno ohranjanje izobraževanja na daljavo, ki nekaterim – kot smo spoznali – bolj ustreza (prihranek časa, stroškov, strah pred okužbami itd.) Trdno mrežo SUTŽO bomo ohranili z medsebojno izmenjavo dobrih praks, podporo in sodelovanjem, ki se je v času epidemije še okrepilo.

Alenka Gabriela Ščuka, april 2022